

נקדש

רבעון בית הדין המיוחד לטיפול בפגיעות מיניות

גליון מס' 6 | חודש אלול תשפ"ו | בית הדין המיוחד לפגיעות מיניות

איגוד רבני קהילות
חיבור של מסורת

2 כשהמשפחה נדרשת לבחור צד
הדרך לתיקון מתחילה בבחירה באמת
מו"ר הרה"ג שמואל אליהו שליט"א

4 האם אפשר לתקן משפחה אחרי פגיעה?
על הדרך הארוכה מהשבר אל האמת והשלום
אפרת רבינוביץ

5 האם חייבים לכבד הורה שפגע?
מענה הלכתי לשאלה
הרב חנניה פולק

7 למה קשה כל כך לחשוף את הפגיעה?
הרגע שבו מפסיקים להשתיק את הקול הפנימי
שרונה שוורצברג

פגיעה בתוך המשפחה

9 ומה קורה אצלנו במשפחה כשימשהו חוצה גבול?
שאלה של אמת למחשבה ולהתבוננות

8 הפוגע השתחרר והגלים שוב איימו להטביע אותי
טור אישי הפגיעה שאינה מסתיימת עם תום המאסר

מו"ר הרה"ג שמואל אליהו שליט"א
נשיא בית הדין המיוחד, רב העיר צפת

**כשהפגיעה מתרחשת בתוך המשפחה,
הדרך לתיקון מתחילה בבחירה באמת**

מעדיפה את השקט שלה על פני שלומם, ושגם לאחר שסיפרו הם נותרו לבד. לעומת זאת, כאשר המשפחה מציבה גבול ברור, מטילה את האחריות במקום הנכון ועומדת לצד מי שנפגע, היא משיבה לנפגעים דבר יסודי שאבד להם: את ההבנה שהם אינם אשמים. לעיתים עצם העמידה המשפחתית הנחרצת מרפאת יותר מאלף הסברים. היא אומרת בלי מילים. אנחנו רואים אותך. אנחנו מאמינים שהכאב שלך אמיתי. מה שנעשה לך אסור. את או אתה אינכם הבעיה.

על מי מוטלת האחריות למחיר המשפחתי?

אחת הדילמות הקשות מתעוררת סביב מפגשים משפחתיים, ובעיקר לקראת חגים ושמחות. מה עושים כאשר הנפגעת אינה מסוגלת להגיע אם הפוגע יהיה נוכח? האם יש להרחיק אותו, אף שאשתו וילדיו עלולים להיפגע מכך? האם נכון שמשפחה שלמה תשלם את מחיר מעשיו?

אין ספק שלפגיעה יש מעגלים רבים של אנשים חפים מפשע. גם בני זוגו וילדיו של הפוגע עלולים לשלם מחיר כבד על מעשה שלא עשו. זהו שבר טרגי וכואב. אבל חשוב לומר בבירור שמי שיצר את השבר הזה הוא הפוגע. לא הנפגעת שמבקשת מוגנות, ולא בן המשפחה שמסרב להמשיך להתעלם.

אי אפשר לדרוש ממי שנפגע לשבת סביב אותו שולחן עם האדם שפגע בו, כדי לחסוך למשפחה אי נעימות. מפגש שבו כולם נמצאים בחדר, אבל הנפגעת נדרשת להשתיק את הכאב ולחיות מחדש את האיום, איננו מפגש משפחתי אמיתי. מבחוץ הוא אולי נראה שלם

פגיעה מינית בתוך המשפחה אינה אירוע שמתרחש בין שני אנשים בלבד. היא מטלטלת מערכת שלמה ובה הורים, אחים, בני זוג, ילדים, סבים וסבתות. היא מערערת קשרים, שוברת אמון ומאלצת את בני המשפחה להתמודד עם אמת שקשה מאוד לשאת. דווקא משום כך, התגובה המשפחתית לגילוי הפגיעה עשויה להיות גורם מכריע. היא יכולה להעמיק את הפצע או להיות הצעד הראשון בדרך לריפוי.

כאשר הפוגע הוא בן משפחה אהוב ומוכר, רבים מבקשים לשמור על הבית כפי שהיה. הם חוששים מהפירוק, מהבושה, מהתגובות בסביבה ומהמחיר שישלמו בני משפחה שלא היו שותפים לפגיעה. לעיתים עולה הרצון לא לבחור צד, להחזיר את השגרה במהירות או למצוא פתרון שיאפשר לכולם להמשיך ולהיפגש. אלא שבפועל, הניסיון לשמור על שקט חיצוני עלול להפוך להמשך ישיר של הפגיעה.

הפגיעה אינה מסתיימת ברגע שבו המעשה נפסק

הנזק שנגרם לנפגעים אינו מסתכם באירוע עצמו. פגיעה מינית עלולה לערער את תחושת הביטחון הבסיסית, את האמון באנשים הקרובים ביותר ואת תפיסת הערך העצמי. נפגעות ונפגעים עלולים להרגיש פגומים, אשמים או לא ראויים לאהבה, לזוגיות ולעמיד טוב, אף שהם לא עשו דבר רע.

כאשר המשפחה מתעלמת, מטשטשת את האחריות או מגוננת על הפוגע, מתווסף לפגיעה הראשונה פצע נוסף: התחושה שאיש אינו רואה את הכאב, שהמשפחה

השם. כאשר אדם משתמש בסמכות דתית, משפחתית או קהילתית כדי לפגוע, וכאשר הסביבה מגוננת עליו בשם התורה, הנפגעים עלולים לחוש שהתורה עצמה הפנתה להם עורף.

לעומת זאת, עשיית צדק יכולה להשיב את האמון. היא מגלה שיש תורה של אמת, של אחריות ושל הגנה על החלש. הציווי "לא תעמוד על דם רעך" אינו מאפשר לנו לראות אדם נפגע ולהישאר מן הצד. השתיקה אינה ניטרלית. כאשר ידוע על סכנה והסביבה אינה פועלת, היא עלולה לאפשר לפגיעה להימשך.

עם זאת, עשיית צדק אינה פירושה חריצת דין פזיזה. יש להקשיב ברצינות, לבדוק באחריות ולהיעזר באנשי מקצוע ובגורמים המוסמכים. החובה להגן על נפגעים מתקיימת לצד החובה לברר את העובדות באופן יסודי והוגן.

מן השבר יכולה לצמוח תקווה

פגיעה מינית עלולה להיחווה כמו מוות של החיים שהיו אמורים להיות. אך זה אינו סוף הסיפור. נפגעות ונפגעים רבים מצליחים, בעזרת ליווי, טיפול, הכרה וצדק, לבנות חיים מלאים ומשמעותיים. יש בהם מי שהופכים את הרגישות שנולדה מתוך הכאב לשליחות. הם מסייעים לאחרים, מנהיגים, מחנכים ומאירים דרך.

אין לצפות מנפגעת לצמוח מיד, ואין להפוך את התקווה לדרישה. מותר לה לקחת את הזמן הדרוש לה כדי להתאבל, להתאושש ולהיבנות מחדש. תפקידה של המשפחה אינו לזרז אותה, אלא ליצור את התנאים שבהם תוכל להחלים: להאמין לה, להגן עליה, להסיר ממנה את האשמה ולהזכיר לה שוב ושוב. את חשובה. את טהורה. מה שעשו לך אינו מגדיר אותך.

משפחה אמיתית אינה זו שמצליחה להצטלם יחד בחג כאילו דבר לא קרה. משפחה אמיתית היא זו שמוכנה להביט באמת הכואבת, להגן על מי שנפגע, להציב גבולות ולשאת יחד את מחיר התיקון. זו דרך קשה, אבל רק ממנה יכולים לצמוח מחדש אמון, קדושה, אהבה ותקווה.

ונוצץ. מבפנים הוא מבוסס על עוול גדול. לכן, המוגנות של הנפגעת חייבת לעמוד בראש סדר העדיפויות. היא צריכה להוביל את הקצב ואת גבולות התהליך. ייתכן שבהמשך, לאחר שתזכה להכרה, לתמיכה ולהגנה, היא תוכל להסכים לנוכחותם של בני משפחת הפוגע. ייתכן שבעתיד הרחוק יותר, אם הפוגע יקבל אחריות מלאה, יעבור טיפול ויתקיים תהליך תיקון רציני ומפוקח, יתאפשר שינוי נוסף. אבל אסור לכפות את התהליך מבחוץ, ואסור לקצר אותו רק כדי להחזיר את השקט המשפחתי.

תקיפות איננה אכזריות

לעיתים בני המשפחה מרחמים על הפוגע. הוא בן, אח, אב או קרוב אהוב. יש לו משפחה, מעמד ועתיד. הוא עשוי לטעון שמדובר בטעות, שלא הבין, שלא התכוון או שהדבר לא יקרה שוב. הרגשות האלה מובנים, במיוחד אצל הורים שמבקשים בטובת כל ילדיהם.

אבל פעולה תקיפה אינה מנוגדת לאהבה. כאשר אדם פגע, ובוודאי אם קיים חשש שימשיך לפגוע, הצבת גבולות, הרחקה, טיפול מקצועי ופנייה לגורמים המוסמכים עשויות להציל גם אותו מהמשך הידרדרות. רחמים שמאפשרים את המשך הפגיעה אינם רחמים. הם מסכנים נפגעים נוספים ומונעים מהפוגע להכיר במעשיו ולקבל טיפול שימנע ממנו להמשיך לפגוע.

עצירת פוגע אחד עשויה למנוע שרשרת של פגיעות עתידיות. לעיתים האדם הפוגע נפגע בעצמו בעבר, והכאב שלא טופל התגלגל הלאה. אין בכך הצדקה למעשיו, אך יש בכך תזכורת לחשיבות העצירה. כאשר מטפלים בפגיעה בנחישות, ניתן לקטוע מעגל שעלול לעבור מאדם לאדם ומדור לדור.

לא להסתיר בשם המשפחה או בשם התורה

בחברה דתית קיים לעיתים חשש שחשיפת פגיעה תגרום לחילול השם, תפגע במעמדה של המשפחה או תכתים קהילה שלמה. אולם ההסתרה היא שמעמיקה את חילול

כאשר אדם משתמש בסמכות דתית, משפחתית או קהילתית כדי לפגוע, וכאשר הסביבה מגוננת עליו בשם התורה, הנפגעים עלולים לחוש שהתורה הפנתה להם עורף

האם יש דרך לזקן פגיעה במשפחה?

אפרת רבינוביץ
עו"ס, מנהלת בית הדין המיוחד

משפחה קרוב, הנפגעים אינם רוצים לנקום ואינם רוצים שההליך יגרום לפוגע או לבני המשפחה האחרים צער נוסף. חשוב לכבד את רצונם, את הקצב שלהם ואת שיקול דעתם. כל האמור מתייחס למקרים בהם לא קיימת חובת דיווח ואין חשש לפגיעות נוספות.

תיקון אינו יכול להיבנות על השתקה או על דילוג מעל הכאב. תיקון מחייב הכרה בפגיעה, קודם מצד הנפגע עצמו. הכרה מצד המשפחה ובאידיאל הסופי אנחנו שואפים שתהיה קבלת אחריות מצד הפוגע. לא בכל מקרה מצליחים לקבל חרטה עמוקה מצד מי שפגע ועדיין חשוב להבין שכל חלק בתהליך הוא יקר מפז ומעניק רפואה מצד עצמו. ישנם תהליכים שיסתיימו בנתק מוחלט ממי שפגע לעולמי עד אך עצם ההכרה מהמשפחה היא כשלעצמה גאולה גדולה ומשנה חיים עבור הנפגעים.

הכלל הוא שרק על בסיס של אמת אפשר לבחון אם וכיצד ניתן לבנות מחדש את היחסים במשפחה ולהשיג שלום. כל תהליך איחוי או צדק פנים משפחתי לא פוגע בזכות של הנפגעים לפעול לצדק במישור הפלילי ולהגיש תלונה. אם הנפגע או הנפגעת ירגישו ביום מן הימים שהשלום המשפחתי בא על חשבונם, גם אם הושג בעבר הסכם כלשהוא עומדת להם הזכות החוקית וההלכתית להגיש תלונה.

תהליך של תיקון במקרים של פגיעה בתוך המשפחה יכול להתקיים רק אם עושים את הדרך הנכונה, הכואבת והאחראית. הדרך הזאת בהכרח לוקחת זמן ואסור לדחוק בה. אנחנו עם שלא מפחד מדרך ארוכה. היעד הוא לא יסולא בפז ושווה לצעוד נכון עבורו.

פגיעה בתוך המשפחה היא שבר. שבר האמון במי שהיה אמור להיטיב ולהגן. שבר חלום המשפחה המוצלחת. שבר התמימות. שבר היחסים. שבר השלום. שבר.

איך מגיבים לזה? איך מתמודדים עם זה? איך מטפלים? איך מתקנים? איך מחלימים?

כשאדם קרוב פוגע, הכאב עמוק במיוחד, כי יש ציפיות, יש אהבה ויש קשר דם שאי אפשר למחוק. כל צעד לעבר הכרה, טיפול או צדק, ישליך בהכרח על האנשים הקרובים ביותר. לכן הטיפול במקרים הללו מורכב יותר ומחייב רגישות ויצירתיות.

בבית הדין אנחנו מודעים למורכבות הזו. מצד אחד, הנפגעים רוצים צדק; מצד שני, הם לא תמיד רוצים לנתק לחלוטין את מי שפגע מחייהם ומחיי המשפחה.

במקרים כאלו אנחנו נדרשים קודם לעשות סדר. מה שהתרחש היה אסור וחמור, גם אם מי שעשה אותו הוא אדם מוערך וחשוב. המעשה מחייב הכרה ברורה בחומרתו.

בסדר העדיפויות, טובת מי שכבר נפגעו וההגנה מפני פגיעות עתידיות עומדות מעל כל האינטרסים המשפחתיים והאישיים של כל אחד מהגורמים המעורבים.

במקרים כאלו חשוב לגייס לתהליך את בני המשפחה הרלוונטיים, כדי לצמצם התנגדויות שעלולות להסב לנפגעים סבל נוסף על הקושי הקיים.

בנוסף, חשוב מאוד לתת מקום במערך השיקולים לרצון הנפגעים. פעמים רבות, כאשר הפוגע הוא בן

רק על בסיס של אמת אפשר לבחון אם וכיצד ניתן לבנות מחדש את היחסים במשפחה ולהשיג שלום. תהליך של תיקון במקרים של פגיעה בתוך המשפחה יכול להתקיים רק אם עושים את הדרך הנכונה, הכואבת והאחראית. היא לוקחת זמן ואסור לדחוק בה

מצוות כיבוד הורים שפגעו בילדיהם

הרב חנה פולק
רב היישוב אחיה ודיין בבית הדין המיוחד

פסק הרמ"א לא מקובל על כל פוסקי אשכנז, וכמה וכמה מהם פסקו כדעת השו"ע והרמב"ם, כגון הקיצור שולחן ערוך' והחיי אדם שהוסיף שלכל הדעות שאין חובה לכבד אב רשע, אסור לצער אותו או לבזותו. להלכה נראה שראוי להחמיר במחלוקת הנוגעת לאיסור תורה ולכבד הורים רשעים, ולכל הדעות אין לבזותם או לצערם, אך אשכנזי יכול לסמוך בזה על דעת הרמ"א ולהימנע מלכבדם.

חובת כיבוד הורים בין נפגע לפוגע

הדיון הקודם עסק בחובת כיבוד אב חוטא, וזה שונה מהותית ממקרה שבו החטא של האב הוא כלפי בנו או בתו, וצריך לדון האם במקרה זה חובת כיבוד הורים פוקעת, או שעדיין יש חובה לכבד הורים. במסכת קידושין כתוב שחיוב אב ואם הוא גם כאשר ההורים מזיקים לילד ואף מביישים אותו, וכך פסק גם השולחן ערוך:

עד היכן מוראם, היה הבן לבוש חמודות ויושב בראש הקהל, ובאו אביו ואמו וקרעו בגדיו והכווהו על ראשו וירקו בפניו, לא יכלים אותם אלא ישתוק ויירא מן מלך מלכי המלכים שצוהו בכך... עד היכן כיבוד אב ואם, אפילו נטלו כוס של זהובים שלו והשליכו בפניו לים, לא יכלימם ולא יצער בפניהם ולא יכעוס כנגדם, אלא יקבל גזירת הכתוב וישתוק.

אמנם אין ממקרים אלה הוכחה גמורה לנידון שלנו, שהרי שם מדובר על צער שההורים מצערים את הילד, וצער הוא חוסר נעימות שיחלוף עם הזמן, ויתכן שזה שונה מפגיעה נפשית שיכולה ליצור קושי מתמשך, אבל עדיין, אין שום מקור שמסיר לגמרי את חובת כיבוד הורים. מאידך, אף שעקרונות חובת כיבוד הורים עדיין בתוקפה, יש מקרים שונים שבהם כיבוד ההורים כרוך במאמץ גדול

מצוות כיבוד הורים היא מצווה יקרה, שזכתה להימנות כחלק מעשרת הדברות, ואף שכרה בצידה: "כבד את אבך ואת אמך למען יאריכון ימך". בספר החינוך פרשת יתרו (מצוה לג'), ביאר שטעם המצווה הוא הכרת הטוב למי שהביא אותו לעולם:

משרשי מצוה זו שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלקים ואנשים. ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו.

הנימוק של הכרת הטוב להורים שהביאו את הילד לעולם וטיפלו בו, מעלה את שאלת חיוב כיבוד ההורים במקרים שבהם הורים פגעו בבנם או בבתם בצורה קשה, פגיעה שלעתיים קשה ממוות ותוצאותיה עלולות לשבש את חיי הילד, וממילא, באופן טבעי אין רצון להכיר טובה להורים, ולעיתים גרוע מזה- כיבוד ההורים גם מזיק לילד הנפגע ומוסיף קושי על הקושי שכבר קיים.

חובת כיבוד הורים ביחס לרשעים

נקדים שהביטוי 'רשע' בעברית מודרנית נתפס כאדם שמתנהג בצורה לא מוסרית בתחום שבין אדם לחברו- רוצח, גנב, אנס וכדו'. אך בשפה ההלכתית, כל אדם שבאופן קבוע אינו שומר תורה ומצוות- גם בתחום שבין אדם למקום, מוגדר כך.

נחלקו אם יש חיוב לכבד הורים שמוגדרים כרשעים לפי ההלכה, ולא עשו עדיין תשובה על חטאיהם. הרמב"ם והשו"ע פסקו שיש חובה לכבד אב חוטא, ואפילו ממזר- שאביו הביאו לעולם מאשה שאסורה עליו- צריך לכבד את אביו. אך שיטת התוספות, הרא"ש והרמ"א שכל עוד האב רשע ולא עשה תשובה- אין חובה לכבדו.

הכרת הטוב להורים
שהביאו את הילד
לעולם וטיפלו בו,
מעלה את שאלת
חיוב כיבוד ההורים
במקרים שבהם
הורים פגעו בבנם או
בבתם בצורה קשה,
פגיעה שלעתיים קשה
ממוות ותוצאותיה
עלולות לשבש את
חיי הילד. כיבוד
ההורים גם מזיק
לילד הנפגע ומוסיף
קושי על הקושי
שכבר קיים

שמעליבים את ילדיהם. ומומלץ במקרים אלו להתייעץ עם מורה הוראה ולקבל ממנו הדרכה, עצה ותושיה.

האם מותר לילד לתבוע לדין את הוריו

עד כאן עסקנו בפטור מכיבוד כאשר ההורים מוגדרים כרשעים- לדעת הרמ"א, וכן בפטור כאשר ילד לא יכול לכבד את הוריו כי זה מזיק לו. בשני המקרים עדיין אסור לו לבזותם או לצערם. אך הרמ"א מתיר לתבוע הורים על נזק כספי שההורים עשו לבן, וכשם שנזק כספי אפשר לתבוע בבית דין, גם נזק גופני ונפשי.

החובה לא פוקעת, מותר להימנע

עסקנו בכמה שאלות הנוגעות לדיני כיבוד הורים, ומסקנת הדברים שאף שעקרונית חובת כיבוד הורים לא פוקעת, לדעת הרבה פוסקים, חובת כיבוד הורים לא כוללת מעשים שכרוכים במחיר נפשי, ולכן כאשר כיבוד הורה פוגע, פוגע שוב בילד שנפגע, מותר לו להימנע מלכבד את הוריו, ואף להתרחק מהם, אך עדיין אסור לו לבזותם ולצערם כדי לנקום ולפגוע בהם. בשולי הדברים אוסיף, שהדברים נכונים גם כאשר ההורים התחרטו וביקשו את סליחת הילד שנפגע, כל שעדיין הילד הנפגע לא מצליח להתגבר על הפגיעה ולסלוח, ועדיין הוא מרגיש שכיבוד הוריו יפגע בו. מאידך, אם האב ביקש מחילה אמיתית ולקח אחריות על מעשיו, ראוי שהילד יתאמץ למחול, ולעתים הדבר גם מסייע לשיקום ותיקון הנפש מהפגיעה שהיתה.

או הפסד, והמצווה נדחית מפני זה. ונציין מספר מקרים: א. במסכת קידושין (דף לא ע"ב) מסופר על רב אסי שעזב את מקום מגוריה של אמו בבבל, ועלה לארץ ישראל, בגלל שרצתה להתחתן עם גבר צעיר ויפה כרב אסי, ולא יכול היה לעמוד בדרישותיה. ורואים מכאן שבמצבי קצה, כאשר אין יכולת לכבד את ההורים כראוי, מותר להתרחק מהם ובכך להימנע מלכבדם.

ב. בהמשך הסוגיה שם מבואר שאם אין לבן יכולת כלכלית, הוא לא מחויב להוציא מכספו על כיבוד הוריו, אלא הוא צריך לטרוח בכספם ולכבדם כרצונם. ויש מצבים שהוא גם לא נדרש להקדיש מזמנו כדי לכבד את הוריו- אם מצבו הכלכלי לא מאפשר לו לקחת חופש מעבודתו בשביל זה.

עולה מכאן שחובת כיבוד הורים תלויה ביכולת של הבן, ולכן אם אין לילד יכולת נפשית לכבד את הוריו, זה לא פחות מאשר יכולת כלכלית, ובמצבים בהם כיבוד ההורים פוגע בבן- הוא פטור מזה. וכך כתב לי הרב 'ארחתיך למדני' בתשובה לשאלתי, 'שאם הבן מרגיש עגמת נפש וצער הגוף בכל פעם שהוא צריך לכבד הוריו, אז הוא פטור ממצוה זו'.

לסיום פרק זה, נדגיש ונבהיר, שהמדובר הוא רק בהורים שפוגעים ומתעללים קשות בילדיהם, אך אין כאן כלל היתר להתרחק מהורים או להפסיק לכבדם במקרים מצויים ושגרתיים, של יחסים קרירים בין הורים לילדיהם, או ביחס להורים ביקורתיים במיוחד או אף הורים

בשני המקרים עדיין אסור לו לבזותם או לצערם. אך הרמ"א מתיר לתבוע הורים על נזק כספי שההורים עשו לבן, וכשם שנזק כספי אפשר לתבוע בבית דין, גם נזק גופני ונפשי

פגיעה מינית בתוך המשפחה: הגילוי כנקודת מפנה

שרונה שוורצברג
פסיכולוגית, מחברת הספר 'מטראומה להגשמה'.
עוסקת בטיפול בנשים שעברו פגיעה מינית.

על תוכיות החיים הפנימיים של עצמו, ולהתעלם מהתמונות הקשות שעולות בזיכרוננו, לשוב אל האמת שעלתה באופן פנימי פעמים רבות, והוכחה. הבחירה בדרך הקשה של גילוי, לעצמו קודם כל, ואחר כך גילוי לאחר, היא רגע מכונן בחייו של הנפגע.

לצאת מהחושך אל האור

ניתן לראות בתהליך הגילוי את תחילת השיבה של האדם אל עצמיותו, נשמתו. עבודת התיקון בעולמנו היא לשוב אל קול ה' המדהדה בתוכיותו, ממנו התנתקנו בחטא אדם הראשון. כאשר הנפגע בוחר לבסוף להקשיב לקול הפנימי המדהדה בתוכו, והוא בוחר להיות נאמן לעצמו, ולא לקול החיצוני המטשטש, הוא עולה על מסלול התיקון. הגשמה היא בת חורין מלכתחילה. היא מבטאה את חירותה על ידי הבחירה בין טוב לרע. הנפגע נדרש לבחירה זו בין טוב לרע. הוא צריך להכריע להקשיב לקול הנשמה שמכוונת לבחור בטוב, ולהכיר בכך שלא הוא הבעיה, אלא מי שפוגע בו עושה

דבר רע, ואת הרע יש לבער. נפגעים שמצליחים אט אט לצאת ממרחב הטשטוש אל מרחב הבחירה בטוב, מצילים את נפשם, מוסיפים אור וצדק לעולם, ומהווים דוגמה ומופת לכיצד מחושך גמור ניתן לגלות בתהליך הדרגתי את האור.

פגיעה מינית בתוך המשפחה יוצרת חושך כה עצום, עד שלעיתים, בעיניים חיצוניות, נראה כי אין ממנו תקומה. אך יש לזכור כי האדם מורכב מגוף ונשמה והנשמה שהיא "חלק אלוה ממעל ממש" (תניא, חלק ראשון פרק ב), היא טוב גמור ולא ניתן לפגום אותה. הרישומים הקשים נשמרים בנפש ובגוף האדם בלבד, וכשהנשמה מתגלה יש ביכולתה לרומם ולהאיר את כל הרישומים הקשים. "כשהנשמה מאירה גם שמים עוטה ערפל מפיקים אור נעים" (הרא"ה קוק, מגד ירחים, חודש מרחשון). כשהאדם מצליח להגיע אל הבחירה בטוב, על ידי שהוא מפסיק להאשים את עצמו ומגלה את דבר הפגיעה שעבר, הוא מבטא את חירות הנשמה הנסתרת בתוכיותו לבחור בטוב. כך נפתחת בפניו האפשרות לתקן את כל הקומה הנפשית הפגועה. זאת, ואף מעבר לכך. נפתח בפניו המסלול לגלות את ייעודו ושליחותו הייחודית בעולם וכך להיות שותף בתיקון עולם.

עלייה על מסלול התיקון

הבחירה בגילוי מבטאה את חירות הנשמה לבחור בטוב, למרות המחירים הקשים והמיידיים שהנפגע משלם. נפגע הבוחר לגלות, מעביר את עצמו מהתנהלות על פי מערכת שיקולים של הטווח המיידי, למערכת שיקולים המתנהלת על פי התוצאות בטווח הארוך. התנהלות כזו פירושה יציאה מדפוסים של הישרדות ועליה על מסלול התיקון. נפגעים שהצליחו לגלות את דבר הפגיעה בהם, מסייעים בבעור הרע ומסע הריפוי האישי שלהם תורם עצומה לתיקון חברתי. כך נוצרו מוסדות חברתיים רבים וחשובים כמו מרכזי סיוע ובתי דין העומדים לימין הנפגעים, וכן דחיפה לחקיקת חוקים שיתמכו במהלך הגילוי. כל אלה הופכים את מסלול הגילוי לאפשרי קצת יותר עבור נפגעים אחרים.

בהיסטוריה האנושית, קולם של הנפגעים הושמע על ידי החברה במשך שנים רבות, לעיתים גם על ידי מי שהיו אמונים על בריאות הנפש. ראוי שהחברה כולה תתגייס להשתתף במהלך העצום של הנפגעים ותלמד מהם, במקום לנסות לכבות ולהשתיק את האמת שהם נושאים עמם. "ציון במשפט תבנה ושביה בצדקה" כתב הנביא ישעיהו (א, כז). בניין ירושלים הקשור לגאולת העולם כולו, קשור בקשר הדוק לחברה הפועלת לסיוע לחלש, לתיקון קולו ולתמיכה במהלך העצום שהוא יצר בעצם הגילוי.

פגיעה מינית במשפחה, במיוחד על ידי האב, נחשבת לפגיעה בעלת חומרה רבה ביותר מבחינת ההשלכות שלה על הנפגע. אין זה מפתיע, שכן במקום שאמור להיות מגן ושומר, האמור ללמד את הילד כיצד להיות מוגן מאחרים, מתרחשת פגיעה. בין ההשלכות המרכזיות, ניתן לציין את הפגיעה הקשה ביכולת לתת אמון לאחר וכן ביכולת ליצור מערכות יחסים קרובות ואינטימיות. מאחר וההתעללות המינית מתרחשת בהקשר של מערכת יחסים מתמשכת וחיונית, כל קשר של קירבה שמתפתח בהמשך החיים, מעלה אתו גם מתח וחרדה מפני פגיעה אפשרית. הקשר שנוצר בין התקרבות להתעללות, מקשה מאוד כמובן על פיתוח מערכות יחסים מיטיבות. בנוסף, השדה המחקרי בתחום מנה השלכות רבות לפגיעה מינית, כמו- חרדה, דיכאון, הפרעות אכילה, נטייה להתמכרויות, פגיעה עצמית, קושי בוויסות רגשות, זיכרונות פולשניים, פגיעה בריכוז ובזיכרון ועוד.

קושי לזהות, להבין ולגלות

מורכבות נוספת הקיימת בפגיעה בתוך המשפחה היא הקושי לגלות את דבר הפגיעה. כאשר הדמות הפוגעת היא האב, אשר הוא גם הדמות המגינה ולרוב יש לה גם צדדים מיטיבים, הבלבול של הנפגע גובר. ישנו קושי ליישב את הסתירה בין הדמות של האב הפוגע לבין האב המיטיב והדואג. שנים ארוכות יכולות לעבור עד שהילד הנפגע יזהה את הפגיעה ויקרא לה בשמה. בנוסף, הסביבה המשפחתית בכללותה שותפה בהעצמת הטשטוש והבלבול. המשפחה מאורגנת סביב הסתרת הסוד של הפגיעה והצגת תמונה מושלמת כלפי חוץ. הנפגע נוטה להאמין לתמונה המושלמת המוצגת, ולחשוב שמשווא אצלו לא תקין כאשר הוא חושב מחשבות שליליות כל כך על האב המיטיב. במידה רבה, נוח וקל יותר לנפגע להאשים את עצמו, מאשר להודות באמת הקשה שהאב המיטיב הוא בעצם אב פוגע. שכן כל עוד הוא שותף לטשטוש ולהסתרה הרי שיש לו כביכול אב ומשפחה.

על פי הטבע, תהליך הגילוי הוא תהליך מורכב ויש הרבה יותר גורמים המעכבים אותו מלקרות מאשר כאלה המסייעים לו. הוא כולל מחירים רבים וקשים בטווח המיידי עבור הנפגע. אחד המחירים המשמעותיים מבחינת הנפגע מתחולל כאשר הוא מכיר בכך שהוא נפגע מינית על ידי אביו. אובדן האשליה של האב המגן, שלמעשה אף פעם לא היה לו, הוא קשה. על אף שההורה השתמש ופגע בו, כל עוד הנפגע שיתף פעולה עם ההצגה החיצונית והתייחס להורה כדמות מיטיבה, על חשבון האמת הפנימית שלו, היה לו כביכול הורה מיטיב. הוויתור על האשליה של ההורה המיטיב, מרגישה בטווח המיידי כאובדן. במרבית המקרים, לנפגע קל יותר לדרוס את האמת הפנימית שלו ולהשתיק אותה, מאשר להכיר בעובדה הכואבת שיש לו אב פוגע.

הקול הפנימי או החיצוני

למעשה, תהליך הגילוי הוא תהליך על טבעי. נדרשת פה בחירה של הנפגע לראות את הדברים כפי שהם באמת ולא כפי שהם נראים בצורה החיצונית שלהם. תהליך הגילוי מתחיל מהרגע שבו הנפגע מפסיק להשתיק את הקול הפנימי שמהדהד בתוכו, ומתחיל להקשיב לו. במקביל הוא מפסיק אט אט ללכת אחר הקול החיצוני. הרא"ה קוק כתב: "כשמסיחים דעה מלהסתכל בתוכיות החיים הפנימיים של עצמו, הכול נעשה מעורבב ומסופק. והתשובה הראשית שהיא מאירה את המחשכים מיד, היא שישב האדם אל עצמו, אל שורש נשמתו" (אורות התשובה טו, י). במידה רבה התהליך של גילוי הפגיעה, הוא תהליך של תשובה אל עצמי. מהסחת הדעת של הנפגע להסתכל

הפוגע השותחר – והגלים שוב איימו להטביע אותי

רות פיליפ

מאיפה מתחילים?

רעיון התשובה מתקשר לחודש הזה, חודש הרחמים והסליחות. גם אם פוגע לקח אחריות וכביכול עשה כל שביכולתו כדי לעשות תשובה, האם הנפגעים חייבים לסלוח? הרי כתוב שאין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו. ואיך אפשר לרצות את העבר? את הילדה שבי, שפחדה להיכנס בכל יום הביתה? ואיך מְרַצֵּם את הילדה שגררה את המיטה בלילות כדי לחסום את הדלת? ואיך מְרַצֵּם את הילדה שבזמן שכל חברותיה מפזזות באושר בבית המצווה, היא מרגישה שהעולם יהיה אכזרי לנצח? איך מְרַצֵּם בידעה שהאחיניים שלי לכודים בתוך בית פוגעני ונמצאים בסכנה יומיומית? ואיך מְרַצֵּם בידעה שהבית לעולם לא יהיה שלם שוב? איך אפשר לראות את כאבם של ההורים, בידעה שהבית שלהם לעולם לא יחזור להיות שלם בגלל פגיעה של אדם אחד? והאם העובדה שהוא מודיע לסביבה שהוא לוקח אחריות באמת מעידה על לקיחת אחריות? ואיך אדם חיצוני יכול לשפוט נפגעים על דרך הפעולה שלהם ועל ניסיונותיהם לשקם את חייהם? ואיך החברה, הצופה מן הצד בכאב הבלתי נתפס, יכולה לדרוש מהנפגעים לסלוח? האם זה מקומה? החברה אינה יודעת מיהו פוגע, מהי רמת המסוכנות של פוגעים ומהי הסכנה הקיומית שהם מציבים לבריאותה הנפשית של החברה כולה. במקום לצעוק על שמירת הפוגעים, נצעק על שמירת המחנה. כך נוכל להביא לתיקון עולם אמיתי ולא לאשליה.

בלי סימן שאלה

אז הנה אני נמצאת בתקופה שבה הגלים גבוהים. הסביבה שלי שוב עומדת בפני מבחן: האם היא מצליחה להחזיק בחד-משמעיות שצריכה להיות באירועים כאלו, או שהיא בוחרת לקבל אדם שמועד לפורענות רק משום שסיים עונש שבשר

ודם קבע לו?

אדם פוגע בעל רמת מסוכנות הוא אדם מסוכן, בלי שום סימן שאלה, בין אם ריצה מאסר ובין אם לא. כיום הדברים ברורים לי מאוד. אדם בעל סטייה קשה, שמעולם לא הוריד אותה לעולם המעשה, מסוגל לתשובה. אך אדם שבחר לפגוע בחסרי ישע, שיצר מציאות המאפשרת פגיעה ושלא בחל באמצעים כדי לספק את עצמו על חשבון נשמות רכות – הוא מגדולי המחבלים. כמו שאין לנו ספק שאדם שזומם פיגוע צריך לעצור בכל דרך, ושמחבל שרצח חפים מפשע לעולם אין לו מחילה, כך בדיוק צריך להיות היחס לפוגעים.

ברגע שנדבר בקול ברור ובאומץ לב על התופעה המחרידה הזאת, נאיר יחד מקומות חשוכים, לא ניתן לפוגעים מקום להסתתר בו, ואולי בצורה כזאת נצליח למנוע את הפגיעה הבאה. וברגעים מורכבים אלו אני מזכירה לעצמי להחזיק בלב: שכמו שיש ימים קשים, יבואו גם ימים רגועים. ובימים הרגועים להחזיק בראש שיבואו גם ימים קשים. להצליח לנהל את התחושות ולא לטבוע בתוכן. כי אחרת החושך ינצח את האור.

וכיום, לאחר שנים של טיפול, בדבר אחד אין לי ספק: במלחמה הקשה הזאת אני הולכת לנצח!

פגיעה מינית בתוך
המשפחה היא טריגר
שלעולם קיים. כל
מפגש משפחתי, כל
חג, כל תמונה וזיכרון
מהעבר מדגישים את
השבר ואת העוול
הגדול שנעשה, ואת
החורבן. הבית עצמו
הופך למלכודת.

אם הייתי צריכה לתאר את החוויה של נפגעי פגיעה מינית בתוך המשפחה, הייתי בוחרת בים. הים לעולם פעיל.

הגלים אף פעם לא פוסקים מפעולתם. תמיד יש התרחשויות מעל המים ומתחת למים. עומקים ומקומות אפלים. ומעל הכול – גלים.

לפעמים הים שקט ונראה כמעט כמו פלטה שטוחה. הגלים עדינים וכמעט אינם מורגשים. ולפעמים הים סוער. גלים גבוהים, מערבולות ששואבות פניהם, למעמקי הים. כך בדיוק היא פגיעה מינית בתוך המשפחה. לעולם היא נשארת. לעולם היא נוכחת. יש תקופות של רגיעה, שבהן הפגיעה נמצאת אך כמעט אינה מורגשת. רגש קל שצף. זיכרון. כאב. אבל במעומעם. החיים חזקים יותר. הפגיעה נדחקת לשוליים והחיים קורים. אך ברגע אחד הכול יכול להשתנות. פתאום הכול צף בעוצמות גבוהות.

הכאב מכה ופועם בכל רגע ביום. אין אוויר לנשום. כל שיחה, ריח או מבט מחזירים לרגעים הקשים והכואבים, וזה מרגיש שלעולם יהיה פה כאב.

פגיעה מינית בתוך המשפחה היא טריגר שלעולם קיים. כל מפגש משפחתי, כל חג, כל תמונה וזיכרון מהעבר מדגישים את השבר ואת העוול הגדול שנעשה, ואת החורבן הקיים.

במקום שהבית יהיה מבצר להתמודדות עם אתגרי העולם, הבית עצמו הופך למלכודת.

חדר שהופך לטריגר, ריח שהופך את הבטן, אפילו ארונות מטבח שהיו עדים לזוועה.

כל פינה מבהירה שהפגיעה פגעה בכל חלקה טובה. אין כאן תאונה של פגע וברח. יש כאן נוכחות מתמדת של אכזריות שרמסה הכול.

”עד כאן”

אני רות פיליפ, בת 33, נשואה ואמא לשלושה בנים. נפגעתי מבעלה של אחותי במשך שנתיים וחצי, מגיל עשר עד גיל 12 וחצי. לאחר 13 שנים, בתמיכתו של בעלי ולאחר ההבנה שהוא פגע באחים נוספים, הגשתי תלונה במשטרה.

אחרי שנים של הדחקה וניסיון לשמור על הפוגע ולא עליי, הגיע האיש שלי ואמר לי: עד כאן. מפה אני שומר עלייך. הוא תמך בי בתהליך הרפואי. במקביל לתלונה ולמשפט שהתנהל, הלכתי לטיפול פסיכולוגי אצל מטפלת המתמחה בפגיעות מיניות.

בתחילת הדרך גם האחים הקרובים לא הבינו אותי וניסו להוריד אותי מעניין התלונה. לאחר פגישה אצל הרב שמואל אליהו, היה ברור לכל האחים, באופן חד-משמעי: אנחנו בוחרים בצד הנכון. משם המאבק הפך למאבק משותף.

אך לא כל בני המשפחה המורחבת אהבו זאת. גם לא שכנים ואנשים רחוקים. התגובות לא איחרו להגיע: ביקורת תמידית, לא על מעשיו הנפשיים, אלא על הבחירה שלנו להפסיק לשמור עליו. לאחר שנכנס לרצות את עונשו, עברתי תקופה שבה הים שקט יחסית. ההתמודדות הגדולה הייתה מאחוריי ויכולתי להתמקד בשיקום.

והנה, שוב אני חווה ימים שקטים שהופכים לימים סוערים וקשים. בגזר הדין של בעלה של אחותי נגזרו עליו X שנות מאסר.

ידעתי שיום השחרור יגיע. החזקתי את הידיעה בראש, ועדיין, כשדבר השחרור התפרסם וקיבלתי תגובות כמו:

”הוא סיים לשלם את חובו”. ”הוא חזר בתשובה”. שוב התחושות איימו להטביע אותי.

שאלה של אמת

למחשבה ולהתבוננות

חציית גבול אינה מתרחשת רק באמצעות מגע. היא יכולה להתבטא בכל פלישה למרחב הפרטי ולא רק בתחום המיני: העלאת נושאים שאדם אינו מעוניין לדבר עליהם, בקשת טובות לא גיטימיות, התעלמות מבקשה מפורשת לחדול מפעולה מסויימת.

איך מגיבים אצלנו במשפחה כאשר אחד מבני המשפחה מרשה לעצמו לחצות את הגבולות של מישהו אחר?

האם יש במשפחה שלנו גבולות שכולם יודעים שאסור לחצות?

כאשר גבול נחצה, האם אנחנו מסוגלים לומר בבירור שהמעשה אינו לגיטימי, גם כשמי שעשה אותו הוא אדם קרוב, אהוב או מוערך?
האם הנטייה שלנו היא לעמוד לצד מי שגבולותיו נחצו, או להשתיק את האירוע כדי לשמור על השקט המשפחתי?

ואם אחד מבני המשפחה היה משתף אותי שנפגע, האם הייתי יודע להקשיב לו, להאמין לו ולעמוד לצידו גם כשהדבר מורכב?

המעוניינים להיות שותפים בהחזקת העלון, מוזמנים לפנות: 052-3344552

כל הדרכים לשתף, לעקוב ולהצטרף לערוצי בית הדין המיוחד

חפשו אותנו ועקבו אחרינו:

וואצאפ

אינסטגרם

פייסבוק

יוטיוב

ספוטיפיי

בית הדין המיוחד כאן כדי להקשיב, ללוות ולסייע
לפניה לקו החם: 058-6627274

כדי שנוכל להמשיך להיות כתובת לנפגעות, לנפגעים ולמשפחותיהם, הצטרפו כשותפים לפעילות בית הדין

לתרומה